

Utorok 2. júna 2020

Prešli sme všetko učivo z literatúry v 6. ročníku.

Dnes začíname opakovať učivo od začiatku roka. Prejdite si tieto poznámky (mali by ste ich mať zapísané v zošite alebo v poznámkach, takže si ich už nemusíte písať) a urobte cvičenia, aby ste zistili, či si toto učivo pamätáte. Ak nie, zopakujte si ho ešte raz.

Ľudová slovesnosť		
PRÍSLOVIA	POREKADLÁ	PRANOSTIKY
- majú ponaučenie	- nemajú ponaučenie - popisujú situáciu	- hovoria o počasi, úrode
Spoločné znaky: - ľudové výroky - sú to ucelené vety, ktoré nemôžeme deliť ani meniť - vznikli dlhodobým pozorovaním (ľudí, počasia, prírody)		
Odlíšnosti:		
- obsahujú životnú skúsenosť, múdrosť, ponaučenie (morálne), výstrahu, pokarhanie	- neobsahujú ponaučenie - opisujú konkrétny prípad, situáciu, ktorú vtipne hodnotia	- sú predpovede o počasi, úrode

Hádanka	skryto (v inotaji – skrytý význam) pomenúva predmety a javy na základe ich vonkajšej podobnosti, vnútornej podobnosti a iných znakov - má formu otázky, na ktorú je potrebné odpovedať
Anekdota	krátky a vtipný príbeh o skutočnej alebo vymyslenej udalosti, má neočakávaný záver s humorným vyznením – vtipnou pointou.

Umelecké prostriedky
PERSONIFIKÁCIA – zosobnenie - je umelecký prostriedok, v ktorom oživujeme neživé veci (slnko, strom...) ľudskými činnosťami a vlastnosťami. Např. <i>vietor sa hneval, skákal po stromoch, obloha sa zamračila...</i>
PRIROVNANIE - je umelecký prostriedok, v ktorom prirovnávame jednu vec k druhej na základe ich spoločnej vlastnosti. - súčasťou prirovnania sú spojky AKO, SĽA, NEŽ, ANI... Např. <i>vlasý čierne ako noc</i> <pre>graph TD A[1. vec vlasý] --- B[spoločná spojka čierne] B --- C[2. vec noc] B --- D[vlastnosť čierne farba]</pre>
METAFORA - umelecký prostriedok, ktorý vzniká prenášaním vlastností na základe vonkajšej podobnosti. Např. <i>vřba je hustý dážď, celé pole je jedna živá tvár</i> dážď ----- vřba vonkajšia podobnosť
EPITETON - básnický prívlastok - umelecký prostriedok, ktorý pripisuje predmetu (osobe, zvierat'u) zvláštnu, nezvyčajnú vlastnosť - spojenie príd. mena a pod. mena - má citové zafarbenie např. <i>Slovensko (pod. meno) čarovné (príd. meno), divá (príd. meno) búrka (pod. meno)</i>
Populárna pieseň je určená širokým vrstvám ľudí. <ul style="list-style-type: none">• Vyjadruje pocity generácie a doby, v ktorej vznikla.• Hudba podlieha módnemu vkusu.

Detská populárna pieseň je básnický útvar určený na spievanie. Je určená deťom a mladej generácii.

- Má veselé, hravé texty s ponaučením.
- Vzniká zhudobnením básne.
- Na jej tvorbe sa podieľa: **textár – autor básne, hud.skladateľ**.

AUTORI - poézia

Autor	Názov ukážky
Samo Chalupka	Turčín Poničan
Milan Rúfus	Popoluškine šaty
Ján Smrek	Oči

AUTORI - piesne

Autor	Názov ukážky
Daniel Hevier	Pieseň pre tvoje uši
Luboš Zeman	V dolinách
Jana Kirschner	Pokoj v duši
Kamil Peteraj	Horehronie

Toto učivo nájdete v poznámkach z 19. mája.

LITERÁRNA FORMA (3)

POÉZIA

- verš
- strofa
- rým (môže byť)
- báseň

- viazaná reč
 - veršovaná reč
- BÁSNIK**

AUTOR:

Ukážka:

Hrdza chodí na sídlisko,
aby sa tam najedla.
Hrdzavé má už aj vlasy
a je tučná od jedla.

PRÓZA

- veta
- odsek
- riadok
- kapitola

- neviazaná reč
 - neveršovaná reč
- PROZAIK**

Tatry odjakživa priťahovali
pozornosť obyčajných smrteľ-
níkov. Jedni v nich hľadali zlaté
poklady, druhí zas verili, že po
tatranských stráňach a lesoch
rastú divotvorné byliny...

DRÁMA

- scény
- výstupy
- dejstvá
- dej sa realizuje
DIALÓGOM (text je roz-
delený pre jednotlivé
postavy)

DRAMATIK

Janík: Zajtra bude svadba,
zajtra budeš moja...
Snehulienka: Zajtra?
Janík: O jedinú noc...
Vyjde hviezda a chlapci
zapália vatru podľa starého
zvyku.
Snehulienka: A potom?

Cvičenia:

1. Precvič si určovanie literárnej formy. Urči, či je daná ukážka **POÉZIA**, **PRÓZA** alebo **DRÁMA**. (Ukážky neopisujte, odpovedajte takýmto spôsobom: A. poézia, B. dráma a pod.)

Urči literárnu FORMU (poézia, próza, dráma).		
A. <i>On spí – mladý syn Tatier, zbičovaný zlostne, tu skovaný v okovoch, ale voľný vo sne. Oj, spí, duša mladušká, spí pekný dlhý sen- ked' v skutku nie, svoj život skonč trebárs vo sne len.</i>	B. V našom dome je zlodej! Prišli sme na to takto: v nedeľu poobede je u nás čítací čas. Ocko sa usadí na terase do veľkého kresla.	C. <i>Aj lekár dateľ radu dáva: „So zdravím sa nezahráva! Oči máme iba jedny a bez nich je život biedny.</i>
D. ŠUSTEK: /Tulákovi) Nie! Proti násiliu nemá človek nijakú šancu! TOMKO: Nijaké násilie nie je trvalé... A napokon sa pohltí samo v sebe... a sebou samým, tak učia dejiny! UHRÍK: Nepoučujte, kriste, nie ste v škole! (kričí) Nemáme čas...! O tri hodiny svitá...!	E. <i>Zadul vietor, dul a vial, kvety v tráve rozkýval, pískal, hvízdal, robil hluk, zavýjal jak hladný vlk. Zadul vietor, vial a vyl, zajkov, bojkov vystrašil.</i>	F. ÁBEL: Nie... Jedny v lazarete a na druhé už doma. REINER: Možno keby ste sa rozepamätali na tie v lazarete... Hoci aj to je asi iné. ÁBEL: Myslel som, že vás mladí... Že aspoň na Štedrý deň... REINER: (odmietavo) Tíí... Prosím vás... naposledy som ich videl predvlani.
G. <i>Boh zná, kade ísť zamýšľa! Popod vrby ide, až tam v poli samotný ku priekope príde. Priekopu tú preskočí, vôkol sa obzerá a zas d'alej širokým poľom sa poberá.</i>	H. UHRÍK: Nepoučujte, kriste, nie ste v škole! (kričí) Nemáme čas...! O tri hodiny svitá...! PANI: Ešte tri hodiny... možno ešte... UHRÍK: Do rána sa nič nestane! Je čas... <u>chystať sa na to najhoršie!</u> ŠUSTEK: Aspoň ten jeden z nás.	I. <i>Sedí rybár, smúti: „Načo mi je prútik? Načo prútik taký, čo chytá len raky? Rybu veľkú ako svet chcem dnes vidieť na obed!“</i>

2. Je to **príslovie**, **porekadlo** alebo **pranostika**? (Neopisuj celé vety, odpovedaj takto:
A. pran., B. por. atď.)

- A. Aká práca, taká pláca.
- B. Medardova kvapka 40 dní kvapká.
- C. Vzal nohy na plecيا.
- D. Studený máj, v stodole raj.
- E. Aká matka, taká Katka.
- F. Sýty hladnému neverí.
- G. Tichá voda brehy myje.
- H. Svätá Barbora ťahá sane do dvora.
- I. Ani čerta sa nebojí.
- J. Ako na Nový rok, tak po celý rok.
- K. Akoby hrach na stenu hádzal.
- L. Trikrát meraj a raz strihaj.
- M. Čo sa vlečie, neutečie.
- N. Svätá Margita muchám vrece rozväzuje.

3. K autorovi prirad' názov ukážky, ktorú sme čítali. (Stačí odpovedať A7, B4...)

Autor		Názov ukážky	
A.	S. Chalupka	1.	Oči
B.	M. Rúfus	2.	Pieseň pre tvoje uši
C.	J. Smrek	3.	Turčín Poničan
D.	D. Hevier	4.	V dolinách
E.	Ľ. Zeman	5.	Popoluškine šaty
F.	J. Kirschner	6.	Horehronie
G.	K. Peteraj	7.	Pokoj v duši

4. Je to **PRÍSLOVIE** (prís.), **POREKADLO** (por.), **PRANOSTIKA** (pran.), **HÁDANKA** (hád.) alebo **ANEKDOTA** (anek.)?

(Odpovedaj: 1. prís., 2. anek....)

1. Svätá Margita vopchá kosák do žita.	2. Viac má zubov ako treba, ale nezje kúsok chleba. Čo je to?	3. Dostal sa z blata do kaluže.
4. Keď je na Všetechsvätých mokro, bude veľa snehu.	5. „Janko, ako to vyzeráš?“ –Hrali sme sa na obchod. – „A to si sa musel tak doriadiť?“ –Keď ja som bol ementálsky syr.“	6. Pýta sa otec pred ZOO Paľka: „A načo by ti bola doma malá opička?“ „Kvôli pokusu. Chcem sledovať, ako sa mení na človeka.“
7. Na sv. Gregora idú ľady do mora.	8. Ani čerta sa nebojí.	9. Je to ťažké a neváži to nič. Čo je to?

Svoje odpovede si skontroluj tu:

1.

Ukážka	Odpoveď
A.	poézia
B.	próza
C.	poézia
D.	dráma
E.	poézia
F.	dráma
G.	poézia
H.	dráma
I.	poézia

2. A. Aká práca, taká pláca. – prís.
 B. Medardova kvapka 40 dní kvapká. – pran.
 C. Vzal nohy na plecia. – por.
 D. Studený máj, v stodole raj. – pran.

- E. Aká matka, taká Katka. – prís.
F. Sýty hladnému neverí. – por.
G. Tichá voda brehy myje. – prís.
H. Svätá Barbora ťahá sane do dvora. – pran.
I. Ani čerta sa nebojí. – por.
J. Ako na Nový rok, tak po celý rok. – pran.
K. Akoby hrach na stenu hádzal. – por.
L. Trikrát meraj a raz strihaj. – prís.
M. Čo sa vlečie, neutečie. – prís.
N. Svätá Margita muchám vrece rozväzuje. – pran.

3. A3 B5 C1 D2 E4 F7 G6

4.

1.	pran.
2.	hád.
3.	por.
4.	pran.
5.	anek.
6.	anek.
7.	pran.
8.	por.
9.	hád.